

ŽYDRONĖ KOLEVINSKIENĖ, EMILIJA SAKADOLSKIENĖ

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA

APIBRĖŽTIS

Kultūrinė kompetencija – tai kultūrinės savimonės ugdymas, grįstas žiniomis, aktyvia kultūrine raiška ir kultūriniu sąmoningumu.

SANDAI

Kultūrinis išprusimas – tai žinios, pačių bendriausių, su kultūra susijusių dalykų žinojimas.

Kultūrinė raiška – tai gebėjimai ir įgūdžiai kurti bei aktyviai dalyvauti kultūriniuose procesuose.

Kultūrinis sąmoningumas – tai požiūriai, nuostatos ir vertybės.

KULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS RAIDOS APRAŠAS

Sandai	Sandų raiška	Kompetencijų raiška centruose					
		1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės	11–12 klasės

Kultūrinis išprusimas	<p>Susipažįsta, renka, sistemina ir apibūdina bendriausius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, požiūrius, preferencijas, ženklus bei simbolius, papročius, elgsenas, komunikacijos bei mokymosi formas, istoriją bei istorines interpretacijas, kultūrinius pasiekimus, mokslą, menus, literatūrą – visa tai, ką žmonių bendruomenė yra sukūrusi ir perdavusi.</p>	<p>Atpažįsta ir stebi kultūros kūrinius artimiausioje aplinkoje. Aptaria paprasčiausius kultūros reiškinius.</p>	<p>Atpažįsta ir klasifikuoja kultūros reiškinius. Atpažįsta ir diferencijuoja kultūros reiškinius.</p>	<p>Klasifikuoja, diferencijuoja ir palygina bendriausius kultūros reiškinius.</p>	<p>Sistemina ir apibūdina įvairius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus požiūrius bei elgsenas. Atpažįsta ir aptaria kultūrinius ženklus, simbolius, kitus kultūrinius pasiekimus.</p>	<p>Analizuoja, komentuoja ir aptaria sudėtingesnius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, požiūrius ir elgsenas, ženklus, simbolius, istorinius faktus bei interpretacijas, kultūrinius pasiekimus.</p>	<p>Lygina, apibendrina, kritiškai vertina aktualiausius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, papročius, ženklus bei simbolius, elgsenas, komunikacijos formas, istorines interpretacijas, kultūrinius pasiekimus.</p>
	<p>Orientuojasi savoje kultūroje, atpažįsta Lietuvos etninės kultūros objektus ir reiškinius, supranta šiuolaikinės Lietuvos kultūros raidos tendencijas, paaiškina, kaip jos tęsia, keičia ar papildo seniau susiformavusias kultūros tradicijas, suvokia mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį</p>	<p>Susipažįsta su Lietuvos kultūros tradicijomis, papročiais. Susipažįsta su svarbiausiais šalies mokslo, meno, kultūros veikėjais.</p>	<p>Apibūdina savo šalies kultūrinės tradicijas, supranta tradicijų reikšmę. Įvardija pagrindinius Lietuvos kultūros kūrinius, paaiškina jų istoriją. Išvardija svarbiausius mokslo, meno, kultūros, visuomenės veikėjus, pagrindinius jų</p>	<p>Apibūdina įvairius Lietuvos kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Vertina pagrindinių Lietuvos mokslo, meno, visuomenės veikėjų ir jų kūrinių reikšmę kultūros raidai ir dabarčiai.</p>	<p>Diferencijuoja, klasifikuoja ir aptaria Lietuvos kultūros reiškinius, kūrinius, lygina įvairius kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Analizuoja ir interpretuoja mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bei jų darbų reikšmę.</p>	<p>Suvokia Lietuvos kultūros kontekstą, aptaria ir kritiškai vertina Lietuvos kultūros reiškinius, kūrinius, supranta šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas.</p>	<p>Analizuoja ir lygina Lietuvos kultūros objektus, reiškinius, kūrinius, interpretuoja ir vertina šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas, paaiškina jų sąsajas su tradicine kultūra.</p>

	bendruomenės gyvenime.		kūrinius.				
	Identifikuoja ir suvokia save kaip Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros laukų atsakingą ir aktyvų dalyvį. Analizuoja, lygina ir interpretuoja savąją ir kitas kultūras, suvokia jų prasmę, vertę ir kontekstus bei tarpusavio ryšius.	Lygina artimiausios aplinkos gamtos ir įvairių kultūros objektų, paminklų svarbiausius bruožus. Susipažįsta su kitų šalių kultūrinėmis tradicijomis.	Pristato kultūriškai įvairią savo šalies veiklą, kultūrinius objektus. Pažįsta Lietuvos ir Europos, pasaulio kultūrų tradicijas, nurodo panašumus ir skirtumus.	Apibūdina ir lygina skirtingas kultūras, jų tradicijas, paveldą. Analizuoja ir interpretuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūrų tradicijas, paveldą.	Aprašo, analizuoja ir palygina įvairių skirtingų kultūrinių grupių įsitikinimus, praktikas, kultūrinius įvykius ir papročius. Nustato ir aprašo būdus, kuriais tauta ir atskiros kultūrinės grupės, bendruomenės formuoja savo tapatybes.	Analizuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros dinamiką, skirtingų kultūros laukų socialinį ir istorinį kontekstus. Paašškina būdus, kaip skirtinguose kontekstuose keičiasi tautos ir atskirų kultūrinių grupių, bendruomenių tapatybės.	Analizuoja ir kritiškai vertina sudėtingus kultūrinius reiškinius, praktikas ir kontekstus, lygina bei vertina Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros laukus. Analizuoja, interpretuoja ir vertina lokalių, regioninių kultūros reiškinių įtaką šalies kultūrai.
	Ugdosi estetinį skonį ir dialogišką santykį su kultūros objektais, reiškiniais ir kūriniais. Išmano kultūrinį kontekstą.	Dalijasi žiniomis apie skirtingus kultūros objektus, reiškinius (kūrinius).	Nustato ir aprašo būdus, kaip įgytos žinios ir įvairios kultūrinės patirtys atveria naujus kelius ir galimybes kūrybai ir pažinimui.	Apibūdina kultūrinių renginių reikšmę mokyklos, bendruomenės ar tautos gyvenime. Formuoja savo santykį su kultūros objektais ir reiškiniais bei kūriniais, plečia kultūrinį kontekstą.	Analizuoja ir interpretuoja kultūros reiškinius, kūrinius, siedami su platesniu kultūriniu kontekstu. Mokosi ugdyti estetinį skonį ir kritiškai vertinti.	Analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius, kūrinius, ugdosi estetinį skonį. Išmano Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūrinį kontekstą.	Formuoja dialogišką santykį su Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros objektais, reiškiniais ir kūriniais, juos lygindamas ir siedamas su platesniais kontekstais.
Kultūrinė raiška	Įgyvendina savo	Taikydami paprastas	Plėtoja kultūrinės	Plėtoja savo	Realizuoja savo	Aktyviai imasi	Įgyvendina savo

	meninius ir kitus kultūrinius interesus, talentus bei polinkius, tęsia kultūros tradicijas.	technikas, išbando įvairias kultūrinės raiškos formas, siekdami suprasti savo meninius ir kultūrinius polinkius, pomėgius ir gebėjimus.	raiškos žinias, gebėjimus bei įgūdžius, ugdomi savistabą, kai vertina asmeninių gebėjimų raiškos raidą.	kultūrinės raiškos žinias, gebėjimus bei įgūdžius, identifikuoja, kurios kultūrinės raiškos formos teikia didžiausią pasitenkinimą, ir sprendžia kuriems talentams, polinkiams ar pašaukimui skirti didesnę dėmesį.	talentus, meninius, polinkius ir kultūrinius interesus, pristatydami juos mokykloje ir vietos bendruomenėje.	konkrečių meninių ir kultūrinių veiklų lokaloje mokyklos, šeimos, bendruomenės erdvėje.	meninius ir kultūrinius interesus, talentus bei polinkius konkrečiomis kultūrinėmis veiklomis.
	Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūrinėje veikloje kaip kūrėjas, atlikėjas, aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, vartotojas ar kritikas, ugdomi sąžiningą ir etišką intelektinių kultūros produktų vartojimą.	Išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis. Pritaiko kultūrinės raiškos patirtis klasės, mokyklos veikloje. Tėvams ir mokytojams padedant mokosi atsakingai naudotis žiniasklaidos priemonėmis, t. y. pradeda ugdytis medijų meno raštingumą bei etišką jų naudojimą.	Išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis klasės, mokyklos, šeimos bei bendruomenės aplinkoje. Mokosi atsakingai naudotis medijų menu, supažindinamas su intelektinės nuosavybės sąvoka.	Įgytus kultūros kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo, vartotojo ar kritiko gebėjimus išbando įvairiose aplinkose ir kontekstuose. Atsakingai naudojami žiniasklaidos priemonėmis. Nurodo, kaip etiškai ir legaliai vartoti intelektinius kultūros produktus.	Kultūros kūrėjo, atlikėjo, aktyvaus stebėtojo, vartotojo, kritiko gebėjimus pritaiko praktiškai. Analizuoja, aptaria medijų meno kultūrą ir jos daromą įtaką. Nurodo, kaip etiškai, atsakingai ir legaliai vartoti intelektinius kultūros produktus.	Aktyviai dalyvauja įvairiapusėje kultūrinėje veikloje ir raiškoje. Kitiškai vertina medijų meno kultūrą. Atsakingai ir legaliai vartoja intelektinius kultūros produktus.	Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūrinėje veikloje kaip kūrėjas, atlikėjas, aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. Atsakingai ir kritiškai vertina intelektinių kultūros produktų vartojimą.
	Asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime išmintingai pritaiko kultūrinės žinias ir gebėjimus.	Siūlo kultūrinės raiškos bei kūrybos patirtis klasės, mokyklos projektui ar renginiui.	Kuria ir siūlo kultūrinės raiškos patirtis klasės, mokyklos projektui ar renginiui bei svarsto.	Žino, kaip kultūrinės žinios bei raiška siejasi su visais mokomaisiais dalykais, ir jas	Įgytas kultūrinės žinias ir gebėjimus pritaiko ir patikrina per atskirus	Apibendrina ir aprašo kultūrinės situacijas, siedamas asmeninę patirtį	Lygindami ir apibendrinami pritaiko kultūrinės žinias asmeniniame ir visuomeniniame

				įtraukia į įvairias mokyklos bei bendruomenės gyvenimo sritis.	mokomuosius dalykus.	su visuomeniniu kontekstu.	gyvenime.
Kultūrinis sąmoningumas	Suvokia, paaiškina ir pagrindžia, kodėl ir kaip kultūra yra esminis asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę konstruojantis komponentas.	Paaškina, ką yra supratę apie kitus žmones, remdamiesi savo kultūrinėmis patirtimis.	Paaškina, ką ir kaip yra išmokę, supratę, remdamiesi kultūrine patirtimi. Svarsto, kaip ši patirtis ir supratimas juos keičia ar praturtina.	Įvardija ir apibūdina, koks yra kalbos bei kultūros vaidmuo formuojant asmenų, bendruomenių, tautų ar šalių tapatybes. Paaškina, ką ir kaip yra išmokę, supratę apie save ir kitus, remdamiesi kultūrine patirtimi.	Pagrindžia tarpkultūrinio dialogo svarbą, įvairių kultūrų sąveikas, remdamiesi savo kultūrine patirtimi.	Nustato ir pagrindžia kultūros, kalbos ir istorijos vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei.	Paaškina ir pagrindžia kultūros, kaip esminio asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę formuojančio komponento, svarbą.
	Įvardija ir kritiškai vertina įvairias kultūros formas ir reiškinius, kelia ir svarsto klausimus apie savos kultūros ir kitų kultūrų suformuotas prielaidas bei galimus šališkumus.	Laisvai, savitai, intuityviai įvardija savo požiūrį į kultūros reiškinius. Identifikuoja palankaus ir įtraukiojo elgesio atvejus savo kultūrinėje aplinkoje.	Įvardija ir pagrindžia savo požiūrį į kultūros formas bei reiškinius. Paaškina, kodėl ir kuo nepagrįsti kultūriniai apibendrinimai apie asmenis bei grupes gali būti kenksmingi.	Remdamasis įgytomis žiniomis, kritiškai mąstydamas pagrindžia asmenines ir kitų kultūrines preferencijas. Atpažįsta ir paaškina kultūrinius stereotipus bei išankstinius nusistatymus ir jų poveikį Lietuvos kultūrai ir visuomenei.	Diskutuoja ir kvestionuoja kultūrinius stereotipus ir išankstinius nusistatymus įvairiose kultūros formose.	Kritiškai vertina stereotipus įvairiuose kultūriniuose tekstuose, savos nacionalinės ir kitų kultūrų pasakojimuose.	Pagrindžia ir kritiškai apmąsto savo ir įvairių kitų kultūrų poveikį, patirtį, požiūrius ir įsitikinimus.
	Supranta, kad kultūra nėra vienalytė, o rinkinys	Įvardija kultūrinės bendruomenės, kurioms priklauso, ir	Įvardija ir apibūdina panašumus ir	Atpažįsta ir paaškina, kaip keičiantis	Nustato ir aprašo, kaip įvairios žmonių	Paaškina ir lygina, kaip kintantys	Pagrindžia, argumentuoja ir kritiškai vertina

	<p>kintančių reiškinių bei subkultūrų, kurių sąveika yra susiklosčiusi istoriškai.</p>	<p>apibūdina, kaip jose veikiama ir bendraujama, remiantis žinomais kultūros reiškiniais.</p>	<p>skirtumus tarp kultūrinių grupių bei pačiose grupėse.</p>	<p>laikams kultūra keičiasi, kaip įvairios žmonių grupės bei asmenys daro įtaką kultūros raidai.</p>	<p>grupės daro įtaką kultūros raidai.</p>	<p>kultūriniai reiškiniai ir subkultūros veikia kultūrą.</p>	<p>įvairių kultūrinių reiškinių, subkultūrų poveikį šalies, Europos ir pasaulio kultūros raidai.</p>
	<p>Suvokia, kad kitų kultūrų atstovų pasaulėžiūros, normos, praktikos ir papročiai gali skirtis nuo tų, kurios vyrauja gyvenamoje vietoje. Siekia suprasti kitas kultūras bei ugdytis dialogišką santykį pripažįstant, kad kultūrinis kitoniškumas gali būti prasmingas, nepaisant mūsų preferencijų.</p>	<p>Įvardija įvairių kultūrų objektus, reiškinius ir kūrinius. Aptaria kultūrinį kitoniškumą lokaliaje aplinkoje.</p>	<p>Įvardija ir apibūdina įvairių kultūrų žinias, įsitikinimus ir praktikas, atsižvelgdami į konkretų laikotarpį, įvykį ar paprotį. Atpažįsta skirtingų kultūrų komunikavimo panašumus ir skirtumus.</p>	<p>Tyrinėja ir lygina įvairių kultūrų pasakojimus, tradicijas bei artefaktus, aptardami jų reikšmę mokyklos, bendruomenės ar kitų šalių kontekste.</p>	<p>Nustato veiksnius, kurie padeda dialogiškam tarpkultūriniam komunikavimui. Analizuoja kai kurias sąmoningas dialogo vengimo strategijas. Apibūdina, kaip komunikacijos priemonės (lingvistinės, kūno kalbos, menų raiškos ir kt.) turi skirtingas reikšmes skirtingose kultūrose.</p>	<p>Integruoja savo žinias apie kitų kultūrų atstovų normas, papročius į kasdienį gyvenimą. Sąmoningai siekia dialogiško santykio su kitų kultūrų atstovais.</p>	<p>Priima įvairialypės kultūrinės bendruomenės iššūkius, pagrindžia kultūrinio tarpininkavimo vaidmenį, moka gyventi ir kurti kartu su kitų kultūrų atstovais.</p>